

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen Suomessa 2023

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

FINNISH NATIONAL BOARD ON
RESEARCH INTEGRITY TENK

Päivitysluonnos 6
Lokakuu 2022

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2023

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu X / 2023

ISBN ... (pain.)

ISBN ... (pdf)

1. Painos

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Kirkkokatu 6

00170 Helsinki

Finland

Toimituskunta

Riitta Keiski (pj.), Kari Hämäläinen, Matti Karhunen, Erika Löfström, Susanna Näreaho ja Krista Varantola sekä Sanna-Kaisa Spoof, Iina Kohonen, Terhi Tarkiainen, Eero Kaila ja Minna Aittasalo (siht.)

Sisältö

1. Lähtökohdat	1
1.1. Ohjeen tausta ja tarkoitus	
1.2. Muu tutkimuseettinen ohjaus Suomessa	
2. Ohjeen soveltaminen	2
2.1. Ohjeen voimassaolo ja siirtymäsäännöt	
2.2. Ohjeeseen sitoutuminen	
2.3. Ohjeen soveltamisala	
3. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)	4
3.1. Perusperiaatteet	
3.2. Menettelytavat	
3.2.1. Toimintaympäristö	
3.2.2. Koulutus, ohjaus ja mentorointi	
3.2.3. Tieteellisen työn tekeminen	
3.2.4. Eettisyys ja ennakointi	
3.2.5. Aineistojen käsittely ja hallinta	
3.2.6. Yhteistyö	
3.2.7. Tekijyys, julkaiseminen ja viestintä	
3.2.8. Asiantuntija- ja arviointitehtävät	
4. Hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta	7
4.1. Yleiskuvaus ja vakavuusaste	
4.2. Vilppi tieteellisessä toiminnassa	
4.2.1. Tunnusmerkit	
4.2.2. Sepittämissen määritelmä	
4.2.3. Vääristelyn määritelmä	
4.2.4. Plagioinnin määritelmä	
4.3. Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä	
4.3.1. Tunnusmerkit	
4.3.2. Esimerkkejä	
5. Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprosessi eli HTK-prosessi	11
5.1. Yleiskuvaus	
5.2. Prosessin vaiheet	
5.2.1. Kirjallinen ilmoitus ja vireillepano	
5.2.2. Esiselvitys	
5.2.3. Varsinainen tutkinta	
5.3. Lausuntopyyntö Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle	
5.4. Seuraamukset	

1. Lähtökohdat

1.1. Ohjeen tausta ja tarkoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on perustettu vuonna 1991 käsittelemään tieteelliseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja edistämään tutkimuseettikaa (asetus 1347/1991). TENK toimii aloitteentekijänä ja lausunnonantajana tutkimuseettisissä kysymyksissä ja laatii tutkimuseettisiä yleisiä ohjeistuksia. TENKin toiminnassa noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita, esteellisyysäännöksiä ja julkisuuslakia. Toiminnan perustana on yhteistyö suomalaisen tiede- ja tutkimusyhteisön kanssa.

Ensimmäinen kansallinen ohje *hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK)* ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä laadittiin vuonna 1994. Sen jälkeen HTK-ohjetta on uudistettu ja ajanmukaistettu yhteistyössä tiede- ja tutkimusyhteisön kanssa vuosina 1998, 2002 ja 2012. Käsillä oleva ohje on valmistunut vuonna 2023 ja on voimassa 1.1.2023 alkaen. Ohjeen avulla pyritään edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä ja ehkäisemään siihen kohdistuvia loukkauksia kaikilla tieteenaloilla¹.

Ohje sisältää kuusi lukua. 1. luvussa kerrotaan lyhyesti ohjeen taustoista ja tarkoituksesta sekä muusta tutkimuseettisestä ohjauksesta Suomessa. 2. luvussa käsitellään ohjeeseen sitoutumista ja soveltamista. 3. luvussa esitellään hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ja menettelytapoja. 4. luvussa kuvataan hyvän tieteellisen käytännön vastaista toimintaa ja sen arvioimista mahdollisena HTK-loukkauksena. 5. luvussa ohjeistetaan, miten HTK-loukkausepäilyt käsitellään sitoutuneissa organisaatioissa niin kutsutussa HTK-prosessissa.

1.2. Muu tutkimuseettinen ohjaus Suomessa

TENK on täydentänyt hyvän tieteellisen käytännön ohjetta suosituksilla ja oppailla. Tällaisia ovat esimerkiksi tutkijan ansioluettelomalli² ja tekijyyssuositus³ sekä opas väitöskirjan ohjaus- ja tarkastusprosessiin⁴. Kansainvälisiä tutkimuseettisiä ohjeistuksia ovat esimerkiksi EU-rahoitusta saaneita projekteja sitova *The European Code of Conduct for Research Integrity*⁵, *Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors*⁶ ja niin kutsuttu Vancouver-ohje⁷. HTK-ohje on linjauksiltaan sopusoinnussa kansainvälisten ohjeistusten kanssa, mutta sisältää lisäksi ohjeet Suomessa noudatettavasta HTK-loukkausten määrittelystä ja loukkausepäilyjen käsittelystä. Kansainväliset ohjeistukset eivät sido tieteen harjoittajia ja tiedettä tukevia tahoja Suomessa samalla tavalla kuin HTK-ohje.

---

¹ Yliopistot ovat velvollisia noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä yliopistolain nojalla (24.7.2009/558).

² Tutkijan ansioluettelomalli, www.tenk.fi.

³ Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen, www.tenk.fi.

⁴ Tutkimuseettisiä näkökohtia väitöskirjan ohjaus- ja tarkastusprosessiin, www.tenk.fi.

⁵ ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org.

⁶ COPE – Committee on Publication Ethics, www.publicationethics.org.

⁷ International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, www.icmje.org.

Joillakin aloilla on Suomessa omia tutkimuseettisiä toimielimiä, kuten valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE), valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta (Tukija) ja biotekniikan neuvottelukunta (BTNK). Näiden toimielinten hyväksymät normistot antavat yksityiskohtaisempia ammattieettisiä ohjeita esimerkiksi tutkijan ja tutkimuksen kohteen välisestä suhteesta.

Vuonna 2022 sairaaloiden, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteydessä toimi lisäksi alueellisia tai organisaatiokohtaisia tutkimuseettisiä toimikuntia. Niiden tehtävänä oli tutkimuseettinen ennakoarviointi, jossa tutkimusasetelma arvioidaan tieteenalakohtaisten eettisten käytänteiden näkökulmasta ennen tutkimuksen käynnistämistä. Arvioinnissa punnitaan tutkimukseen osallistumisesta tutkittaville, heidän läheisilleen tai tutkijalle itselleen mahdollisesti koituvia haittoja ja vahinkoja suhteessa tutkimuksella tavoiteltavaan tietoarvoon. Eettistä ennakoarviointia säädellään Suomessa osin lainsäädännöllä⁸, osin alakohtaisilla ohjeilla⁹.

2. Soveltaminen

2.1. Ohjeen voimassaolo ja siirtymäsäännöt

Hyvän tieteellisen käytännön ohje (HTK 2023 -ohje) on voimassa 1.1.2023 alkaen. Taulukossa 1 on toimintaohjeet eri tilanteisiin siirryttäessä aiemmista ohjeista uudempiin.

Taulukko 1. Toimintaohjeet siirryttäessä aiemmista HTK-ohjeista uudempiin.

Tilanne	Toimintaohje
Epäillyt teot ovat tapahtuneet ja niihin liittyvä HTK-prosessi on käynnistynyt ennen uusimpaan ohjeeseen sitoutumista.	<ul style="list-style-type: none"> HTK-loukkaus arvioidaan sen ohjeen perusteella, johon organisaatio on ollut sitoutunut silloin, kun teot ovat tapahtuneet HTK-prosessiin sovelletaan sitä ohjetta, johon organisaatio on ollut sitoutunut silloin, kun prosessi on käynnistetty
Epäillyt teot ovat tapahtuneet ennen uusimpaan ohjeeseen sitoutumista, mutta niihin liittyvästä HTK-epäilystä on ilmoitettu uusimpaan ohjeeseen sitoutumisen jälkeen.	<ul style="list-style-type: none"> HTK-loukkaus arvioidaan tapahtumien aikaisen ohjeen perusteella HTK-prosessiin sovelletaan uusinta ohjetta
Epäillyt teot ovat tapahtuneet ja HTK-epäilystä on ilmoitettu uusimpaan ohjeeseen sitoutumisen jälkeen.	<ul style="list-style-type: none"> HTK-loukkaus arvioidaan uusimman ohjeen perusteella HTK-prosessiin sovelletaan uusinta ohjetta

⁸ Esimerkiksi laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 9.4.1999/488.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488>.

⁹ Esimerkiksi ihmistieteiden ei-lääketieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan TENKin ohjetta (2019 tai uudempi): Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. www.tenk.fi.

2.2. Ohjeeseen sitoutuminen

Sitoutuminen hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen TENKin ohjeen mukaisesti on osa tiedeyhteisön eettistä itsesääntelyä. TENKin ohjeet eivät ole velvoittavia oikeusnormeja.

Tähän ohjeeseen voi sitoutua koko suomalainen tiede- ja tutkimusyhteisö. Yhteisöön kuuluvat tieteellistä tutkimustoimintaa sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeita (TKI) harjoittavat tahot, kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut, tutkimuslaitokset, ajatuspajat ja yritykset sekä museot, arkistot, tiedekeskukset ja vastaavat. Yhteisöön kuuluvat myös tiedettä ja tutkimusta tukevat tahot, kuten rahoittajat, tieteelliset seurakirjastot ja kustantajat.

Tiede- ja tutkimusyhteisön organisaatiot sitoutuvat ohjeeseen, kun niiden ylin johtaja allekirjoittaa sitoutumislomakkeen¹⁰. Allekirjoituksella organisaatiot sitoutuvat *edistämään* ohjeen mukaista hyvää tieteellistä käytäntöä ja, jos epäily hyvään tieteelliseen käytännön vastaisesta toiminnasta kohdistuu niiden toimintaan, *käsittämään* sen ohjeessa olevan HTK-prosessin mukaisesti (luku 5). Lisäksi organisaatiot sitoutuvat *soveltamaan* ohjetta yritysten ja muiden tahojen kanssa tehtävässä kansallisessa ja kansainvälisessä tieteellisessä yhteistyössä. Sitoutumisen myötä jokaisella organisaatiossa työskentelevällä sekä sen nimissä toimivalla ja/tai siihen affilioituneella henkilöllä, kuten apurahatutkijoilla ja dosenteilla, on velvollisuus *noudattaa* ohjetta.

Organisaatiot, jotka empivät sitoutumistaan esimerkiksi HTK-prosessiin liittyvien resurssien vuoksi, voivat tiedustella TENKistä vaihtoehtoisia HTK-ohjeeseen perustuviin loukkausepäilyjen käsittelytapoja.

2.3. Ohjeen soveltamisala

Tätä ohjetta sovelletaan siihen sitoutuneissa organisaatioissa kaikkeen tieteelliseen ja taiteelliseen tutkimustoimintaan ja TKI-hankkeisiin sekä niiden elinkaaren aikaisiin toimintoihin. Tekstin tiivistämiseksi kokonaisuudesta käytetään tässä ohjeessa ilmaisua *tieteellinen toiminta*.

Taulukossa 2 on annettu esimerkkejä sellaisesta tieteellisestä toiminnasta, johon sovelletaan hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelemiseen tarkoitettua HTK-prosessia.

Korkeakoulujen opintoihin ja perustutkintojen opinnäytteisiin¹¹ liittyvät HTK-loukkausepäilyt käsitellään korkeakoulujen sisäisten prosessien ja ohjeistusten mukaisesti. Tämän ohjeen mukaista HTK-prosessia ei myöskään sovelleta seuraaviin esimerkkeihin, ellei niissä samalla ole kyse hyvän tieteellisen käytännön vastaisesta toiminnasta:

- tieteelliset tai taiteelliset näkemyserot tai koulukuntakiistat
- oikeudelliset kysymykset, kuten tekijänoikeus-, patentti- tai hallintolain rikkomukset
- työsuhdekiistat tai työyhteisöongelmat
- tehtävien täytöt tai nimitykset
- ammattieettiset kysymykset

---

¹⁰ Sitoutumislomake organisaatioille: HTK-ohje, www.tenk.fi.

¹¹ Ammattikorkeakoulututkintojen ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen opinnäytteet sekä yliopistojen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen opinnäytteet ja lisensiaatintyöt.

- tieteellisten julkaisujen arvioinnit
- väitöskirjojen arvosanat tai arvostelut
- tieteenalakohtaisten normistojen rikkomukset

Taulukko 2. Esimerkkejä tieteellisestä toiminnasta, johon sovelletaan HTK-prosessia ohjeeseen sitoutuneissa organisaatioissa.

Tieteellinen tutkimustoiminta ja TKI-hankkeet	Tieteellinen tutkimus ja muut suomalaiset tutkimushankkeet ja konsortiot; kansainväliset yhteishankkeet Suomessa tai ulkomailla etukäteen erikseen sopien; soveltuvin osin kansallinen ja kansainvälinen tutkimusyhteistyö yritysten, muiden kaupallisten tahojen sekä julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa; tilaustutkimukset
Taiteellinen tutkimustoiminta	Taiteellinen tutkimus ja produktiot
Julkaisut, käsikirjoitukset ja muut tuotokset	Tieteelliseen toimintaan välittömästi liittyvä kirjallinen toiminta julkaisumuodosta ja -kanavasta riippumatta: painetut ja sähköiset julkaisut tiedelehdissä, oppikirjat, opetusmateriaalit, esitelmät, tietokirjat, väitöskirjat ¹² , posterit, videot, kuvat, tutkimusaineistot, menetelmät, ohjelmat, materiaalit, työkalut, oppaat, innovaatiot
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja tiedeviestintä	Tieteelliseen toimintaa välittömästi liittyvä yhteiskunnallinen vaikuttaminen toteuttamistavoista ja -väylistä riippumatta: tiedotteet, sosiaalinen media, koulutukset, seminaarit, näyttelyt, podcastit, mielipidekirjoitukset
Asiantuntijana toimiminen	Referee-lausunnot sekä kirjalliset ja suulliset asiantuntijalausunnot, -arvioinnit ja -esiintymiset (myös mediassa)
Hakemukset	Työpaikka- ja rahoitushakemukset, ansio- ja julkaisuluettelot, dosentin arvoa koskevat hakemukset, tieteeseen liittyvät tieto- ja tutkimuslupahakemukset

---

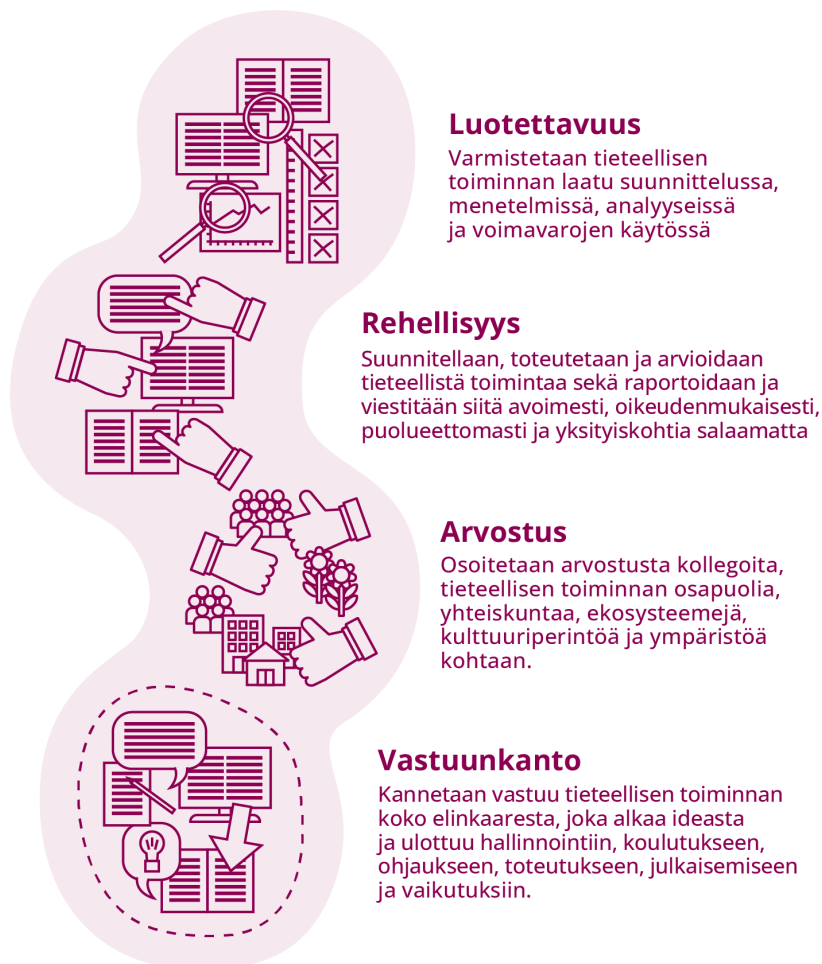
¹² Väitöskirjat, jotka on jätetty esitarkastukseen. Esitarkastusvaihetta edeltäviin väitöskirjakäsikirjoituksiin kohdistuvat HTK-loukkausepäilyt käsitellään korkeakoulujen sisäisten prosessien ja ohjeistusten mukaisesti.

3. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)

3.1. Peruseriaatteet

Hyvän tieteellisen käytännön (engl. research integrity) peruseriaatteita ovat eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen¹³ mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Kuva 1).

Kuva 1.

Kuva 1. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet eurooppalaista ohjeistusta¹⁴ mukaillen.

¹³ ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition. Berlin 2017, www.allea.org.

¹⁴ ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition. Berlin 2017, www.allea.org.

3.2. Menettelytavat

Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu menettelytavoista (engl. *good research practices*), joilla huolehditaan hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta tieteellisen toiminnan koko elinkaaren ajan. Hyvät tieteelliset menettelytavat ovat siten myös osa tiede- ja tutkimusyhteisöön kuuluvien organisaatioiden laatujärjestelmää. Niiden noudattamatta jättäminen voi vakavimmillaan johtaa hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyyn ja HTK-prosessiin.

Hyvät tieteelliset menettelytavat voidaan tutkimuseettikan eurooppalaista ohjeistusta¹⁴ mukaillen liittää kahdeksaan tieteellisen toiminnan alueeseen, joita ovat 1) toimintaympäristö, 2) koulutus, ohjaus ja mentorointi, 3) tieteellisen työn tekeminen, 4) eettisyys ja ennakointi, 5) aineistojen käsittely ja hallinta, 6) yhteistyö, 7) tekijyys, julkaiseminen ja viestintä sekä 8) asiantuntija- ja arviointitehtävät.

Seuraavassa on kuvattu **esimerkinomaisesti** hyviä tieteellisiä menettelytapoja kullakin tieteellisen toiminnan alueella. Esimerkit havainnollistavat samalla myös menettelytapojen **monitasoisuutta**, joka tarkoittaa sitä, että menettelytapojen noudattamiseen tarvitaan samanaikaisesti sekä organisaatiojohdon että henkilöstön sitoutumista ja panostusta. TENK suosittelee, että organisaatiossa nimetään henkilö tai henkilöt huolehtimaan hyvien tieteellisten menettelytapojen edistämisestä tieteellisen toiminnan eri alueilla.

3.2.1. Toimintaympäristö

Varmistetaan HTK-ohjeen tunnettuus ja helppo saatavuus. Osoitetaan asianmukaiset toimintatavat ja työkalut tieteellisestä toiminnasta kertyvän aineiston käsittelemiseksi ja hallinnoimiseksi vastuullisesti ja jäljitettävästi. Otetaan hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyt viivyttämättä käsittelyyn tässä ohjeessa jäljempänä kuvatun prosessin mukaisesti. Suojellaan vilpittömässä mielessä loukkausepäilyn tehnyttä epäilyn esittäjää ja epäiltyä prosessin aikana sekä epäilyn esittänyttä tutkijaa prosessin jälkeen niin, ettei hänen urakehityksensä vaikeudu.

3.2.2. Koulutus, ohjaus ja mentorointi

Sisällytetään hyvän tieteellisen käytännön opetusta korkeakoulujen perus- ja jatko-opintoihin. Selvitetään säännöllisesti organisaatiossa työskentelevien tarvetta hyvän tieteellisen käytännön koulutukseen, tarjotaan siihen liittyvää koulutusta, tuetaan mahdollisuutta osallistua koulutukseen ja seurataan koulutukseen osallistumista. Korostetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamisen ja tutkimuseettisesti kestäväen toimintakulttuurin merkitystä tieteellisen työn ohjauksessa. Nimetään lisäksi organisaatioon tutkimuseettikan tukihenkilö/-henkilöt¹⁵ ja huolehditaan tehtävän riittävästä resurssoinnista.

---

¹⁵ Tutkimuseettisen neuvottelukunnan suositukset tukihenkilötoiminnalle, www.tenk.fi.

3.2.3. Tieteellisen työn tekeminen

Suunnitellaan, toteutetaan ja dokumentoidaan tieteellinen toiminta huolellisesti ja mahdollisuuksien mukaan avoimen tieteen periaatteita noudattaen¹⁶. Otetaan suunnittelussa huomioon aiempi tutkimustieto. Käytetään tieteelliseen toimintaan osoitettuja varoja sovitusti ja vastuullisesti.

3.2.4. Eettisyys ja ennakointi

Huolehditaan tieteelliseen toimintaan mahdollisesti tarvittavista luvista ja eettisestä ennakoarvioinnista ennen aineiston keruun aloittamista¹⁷. Toteutetaan tieteellinen toiminta oman tieteenalan sääntöjen ja ohjeistusten mukaisesti sekä HTK-ohjetta noudattaen. Osoitetaan arvostusta kollegoita, tieteellisen toiminnan osapuolia ja kohteita sekä yhteiskuntaa, ekosysteemejä, kulttuuriperintöä ja ympäristöä kohtaan. Varmistetaan tieteelliseen työhön osallistuvien tutkijoiden ja tutkittavien terveys ja turvallisuus.

3.2.5. Aineistojen käsittely ja hallinta

Sovitaan ennen aineiston keruuta kaikkien kumppaneiden kanssa aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista, käsittelystä, säilyttämisestä ja mahdollisesta avaamisesta. Noudatetaan voimassa olevia tietosuojajohteita sekä salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyviä velvoitteita. Edistetään aineistojen avoimuutta ja jatkokäyttöä¹⁸ mahdollisuuksien mukaan.

3.2.6. Yhteistyö

Sovitaan tieteellistä toimintaa käynnistettäessä yhteistyökumppaneiden kanssa tavoitteista, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, sovellettavista ohjeista ja mahdollisten loukkausepäilyjen käsittelystä. Noudatetaan EU-rahoitusta saaneissa hankkeissa voimassa olevaa eurooppalaista ohjeistusta¹⁹.

3.2.7. Tekijyys, julkaiseminen ja viestintä

Kunnioitetaan tiedeyhteisössä muiden tekemää työtä, annetaan muiden saavutuksille niille kuuluva arvo ja viitataan muiden julkaisuihin asianmukaisella tavalla. Sovitaan suositusten²⁰ mukaisesti tieteellisten ja muiden julkaisujen tekijyydestä, kirjoittajuudesta ja kirjoittajien nimien järjestyksestä. Kansainväliset tekijyysohjeet ovat Suomessa sitovia vain, jos tekijöiden kesken on etukäteen näin sovittu. Viestitään tieteellisestä toiminnasta rehellisesti ja avoimesti julkaisumuodosta tai -kanavasta riippumatta. Tiedotetaan kaikkia yhteistyökumppaneita, kun tieteellisestä toiminnasta on tarkoitus julkaista materiaalia.

---

¹⁶ www.avointiede.fi.

¹⁷ Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa (2019 tai uudempi), www.tenk.fi.

¹⁸ Esimerkiksi FAIR-periaatteet (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable), www.vastuullinentiede.fi.

¹⁹ ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org.

²⁰ Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen, www.tenk.fi.

3.2.8. Asiantuntija- ja arviointitehtävät

Hoidetaan tieteelliset asiantuntija- ja arviointitehtävät läpinäkyvästi, perustellusti ja luottamuksellisesti sekä hallintolain mukaisia esteellisyysäännöksiä noudattaen. Asiantuntija- ja arviointitehtävissä kunnioitetaan tekijöiden ja hakijoiden oikeuksia esimerkiksi liittyen ideoihin, tutkimusaineistoihin tai tulkintoihin. Ilmoitetaan rahoituslähteet ja muut merkitykselliset sidonnaisuudet tieteellisen toiminnan kumppaneille, kohteille ja julkaisijoille. Eritellään julkaisuissa sidonnaisuudet kunkin kirjoittajan osalta.

4. Hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta

4.1. Yleiskuvaus ja vakavuusaste

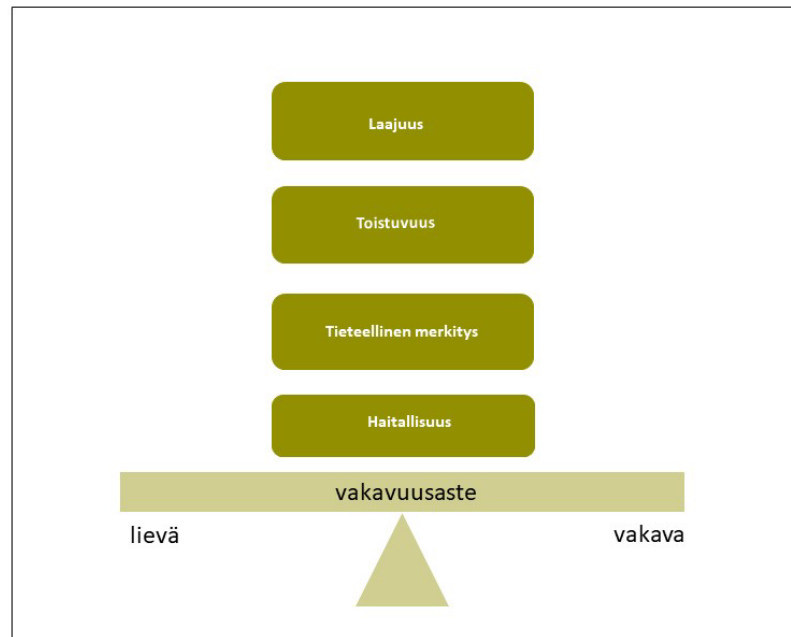
Hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta rikkoo hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita sekä vahingoittaa tieteellisen toiminnan laatua, uskottavuutta, tekijyyttä tai yhteistyötä. Toiminta voi myös olla lainvastaista, jolloin siihen liittyviä tekoja käsitellään HTK-prosessin lisäksi erillisissä viranomaismenettelyissä tai oikeusprosesseissa. Sen sijaan tieteellisiin teorioihin, menetelmiin tai tulosten tulkintoihin liittyvät näkemyserot tai erimielisyydet ovat osa tieteellistä keskustelua, eivätkä ne yleensä ole hyvän tieteellisen käytännön vastaisia.

Tässä ohjeessa hyvän tieteellisen käytännön vastaista toimintaa kuvataan määritelmien ja esimerkkien avulla. Esimerkit eivät kuitenkaan kata kaikkea hyvän tieteellisen käytännön vastaista toimintaa. Arviointiin siitä, onko kyseessä hyvän tieteellisen käytännön loukkaus vai ei, vaikuttavat tapauskohtaiset seikat. Siksi HTK-loukkauksiksi tulkittavia tekoja on mahdotonta luetella yksityiskohtaisesti ja yksiselitteisesti.

Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyt tutkitaan HTK-prosessissa, jota kuvataan ohjeessa jäljempänä. HTK-loukkauksena pidetään:

- vakavaa tahallista hyvän tieteellisen käytännön vastaista toimintaa tai
- toimintaa, jossa huolimattomuudesta, välinpitämättömyydestä tai tietämättömyydestä on vakavasti laiminlyöty hyvää tieteellistä käytäntöä, vaikka sitä olisi ollut mahdollisuus noudattaa.

Toiminnan tai laiminlyönnin vakavuutta arvioidaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon tieteenalan erityispiirteet. Arvioinnissa punnittavia seikkoja ovat esimerkiksi toiminnan laajuus, toistuvuus, tieteellinen merkitys ja haitallisuus (Kuva 2). Toiminta voi esimerkiksi olla kertaluonteista ja tieteelliseltä merkitykseltään niin vähäistä, ettei sinällään moitittavaa toimintaa voida vakavuudeltaan pitää HTK-loukkauksena. Toisaalta samankaltainen toiminta voidaan toistuessaan tulkita HTK-loukkaukseksi.

Kuva 2. Esimerkkejä seikoista, joita voidaan ottaa huomioon, kun arvioidaan hyvän tieteellisen käytännön vastaisen toiminnan tai laiminlyönnin vakavuutta. [LUONNOSKUVA]

Suomessa hyvän tieteellisen käytännön vastainen toiminta jaetaan kahteen muotoon, jotka ovat *vilppi tieteellisessä toiminnassa* ja *piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä*. Ne voivat ilmetä millä tahansa tieteellisen toiminnan alueella ja missä tahansa tieteellisen toiminnan vaiheessa.

4.2. Vilppi tieteellisessä toiminnassa

4.2.1 Tunnusmerkit

Vilppi tieteellisessä toiminnassa vääristää tieteellisen tiedon oikeellisuutta ja harhauttaa tiede- ja tutkimusyhteisöä sekä päätöksentekijöitä ja/tai yleisöä. Lisäksi se heikentää tieteellisen työn, sen tulosten tai tuotosten arvoa ja tieteen arvostusta sekä aiheuttaa haittaa tieteellisen työn tekijöille ja tutkittaville. Vilpillisen toiminnan ylttäminen HTK-loukkaukseksi arvioidaan tapauskohtaisesti HTK-prosessissa. Arvioinnissa hyödynnetään edellä esitettyä HTK-loukkauksen määritelmää ja soveltuvin osin vakavuuden arvioinnin esimerkkejä (Kuva 2).

Vilppi tieteellisessä toiminnassa luokitellaan Suomessa kolmeen alaluokkaan, jotka ovat sepittäminen (*fabrication*), vääristely (*falsification, misrepresentation*) ja plagiointi (*plagiarism*)²¹.

²¹ Aiemmissa HTK-ohjeissa anastaminen (misappropriation) oli erotettu plagioinnista omaksi kategoriakseen, mutta nyt se on vakiintuneen kansainvälisen käytännön ja eurooppalaisen ohjeistuksen mukaisesti sisällytetty plagiointiin.

4.2.2. Sepittämisen määritelmä

Sepittämisellä tarkoitetaan tekaistujen havaintojen, aineistojen tai tulosten esittämistä. Esimerkiksi tieteellisessä raportissa havaintoja ei tällöin ole tehty raportissa kuvatulla tavalla tai menetelmillä.

4.2.3. Vääristelyn määritelmä

Vääristelyä on perusteeton tutkimustiedon muuntelu. Sitä voi esiintyä tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Havaintojen vääristelyllä tarkoitetaan alkuperäisten havaintojen tarkoituksellista muokkaamista tai esittämistä niin, että havaintoihin perustuva tulos vääristyy. Tulosten vääristelyllä tarkoitetaan tieteellisesti perusteetonta tutkimustulosten muuttamista tai valikointia. Vääristelyä voi ilmetä esimerkiksi julkaisussa, julkaistavaksi tarkoitetussa käsikirjoituksessa, tieteellisessä kokouksessa, oppimateriaalissa tai rahoitushakemuksessa. Vääristelyä on myös johtopäätösten kannalta olennaisten tulosten tai tietojen esittämättä jättäminen.

4.2.4. Plagioinnin määritelmä

Plagioinnilla eli luvattomalla lainaamisella tarkoitetaan toisten tekemän työn tai tutkimusideoiden omimista ilman lupaa tai viittausta alkuperäisiin lähteisiin tai tekijöihin. Tällöin loukataan myös alkuperäisten tekijöiden oikeuksia näiden omaan tieteelliseen työhön. Plagiointia on sekä suora että mukailten tehty kopiointi.

Plagiointia on esimerkiksi toisen henkilön tekstin tai sen osan, tutkimussuunnitelman, käsikirjoituksen, artikkelin, dokumentoidun tutkimustuloksen, -aineiston, -idean, -havaintojen tai ohjelmakoodin, käännöksen, kaavion, kuvan tai muun kuvallisen ilmaisun esittämistä tai käyttämistä omana ilman asianmukaista viittaamista. Myös omiin julkaisuihin tulee viitata asianmukaisella tavalla.

4.3. Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä

4.3.1. Tunnusmerkit

Piittaamattomuutta hyvästä tieteellisestä käytännöstä ovat sellaiset hyvästä tieteellisestä käytännöstä poikkeamiset, jotka eivät kuulu mihinkään vilpin kolmesta alaluokasta. Piittaamattomuuden yltäminen HTK-loukkaukseksi arvioidaan HTK-prosessissa tapauskohtaisesti. Arvioinnissa hyödynnetään edellä esitettyä HTK-loukkauksen määritelmää ja soveltuvin osin vakavuuden arvioinnin esimerkkejä (Kuva 2).

4.3.2. Esimerkkejä

Taulukossa 3 esitellään esimerkkejä piittaamattomuudesta hyvästä tieteellisestä käytännöstä tieteellisen toiminnan eri vaiheissa. Esimerkit eivät kata kaikkea piittaamattomuutta eivätkä ne myöskään ota kantaa piittaamattomuuden vakavuuteen, joka arvioidaan tapauskohtaisesti.

Taulukko 3. Esimerkkejä piittaamattomuudesta tieteellisen toiminnan eri vaiheissa.

Suunnitteluun ja valmisteluun liittyvä piittaamattomuus
<ul style="list-style-type: none">
• Tieteellisen työhön liittyvien lupien, päätösten ja/tai lausuntojen pyytämättä jättäminen (mm. tietoluvat, tutkimusluvut, päätökset tietojen luovuttamisesta, ei-lääketieteelliset eettiset ennakoarviointilausunnot)
Toteuttamiseen liittyvä piittaamattomuus
<ul style="list-style-type: none">
• Tietolupien tai eettisen ennakoarviointilausunnon vastaisesti toimiminen
• Aineistojen sopimaton käyttö tai käyttöä koskevien sopimusten noudattamatta jättäminen
• Tutkimustulosten ja -aineistojen puutteellinen dokumentointi ja säilyttäminen
• Luottamuksellisten tai salassa pidettävien tietojen paljastaminen
• Muiden tutkijoiden työn epäasiallinen viivyttäminen tai vaikeuttaminen
Tekijyyden loukkaaminen
<ul style="list-style-type: none">
• Merkittävällä panoksella julkaisun tekemiseen osallistuneen tutkijan nimen jättäminen pois julkaisun tekijä- tai kirjoittajaluettelosta
• Muiden tutkijoiden osuuden muunlainen vähättely julkaisuissa tai vastaavissa, kuten tietoinen mainitsematta jättäminen
• Tekijyyden manipulointi muulla tavoin, kuten tutkimuksen tekemiseen osallistumattomien henkilöiden sisällyttäminen tekijäluetteloon
• Puutteellinen tai epäasiallinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin
• Itsensä plagiointi eli samojen tulosten julkaiseminen useita kertoja näennäisesti uusina
Tieteellisen työn merkitykseen tai omien tieteellisten ansioiden osoittamiseen liittyvä piittaamattomuus
<ul style="list-style-type: none">
• Tiedeyhteisön, rahoittajien tai yleisön johtaminen muulla tavoin harhaan oman tutkimustyön suhteen
• Omien tieteellisten saavutusten tai ansioiden liioittelu tai muuntelu esimerkiksi ansioluettelossa (CV), julkaisuluettelossa tai vastaavassa
Tieteellisen aseman hyödyntämiseen liittyvä piittaamattomuus
<ul style="list-style-type: none">
• Esteellisyyden tai merkittävien sidonnaisuuksien ilmoittamatta jättäminen tieteellisessä toiminnassa
• Vertaisarviointiprosessin luottamuksellisuuden rikkominen
• Vaikutusvallan väärinkäyttö
HTK-prosessiin liittyvä piittaamattomuus
<ul style="list-style-type: none">
• Ilkivaltaisen HTK-loukkausepäilyilmoituksen tekeminen
• HTK-prosessiin tai sen osapuoliin kohdistuva häirintä
• HTK-loukkausepäilyn esittäneen tiede- ja tutkimusyhteisön jäsenen työn tai urakehityksen vaikeuttaminen

---

5. Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprosessi eli HTK-prosessi

5.1. Yleiskuvaus

Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyjen käsittelyprosessia eli HTK-prosessia tulee noudattaa kaikissa HTK-ohjeeseen sitoutuneissa organisaatioissa. Organisaatiossa on näin ollen tehtävä päätös HTK-prosessin käynnistämisestä, jos siellä ilmoitetaan olevan meneillään tai tapahtuneen epäilyn alaista toimintaa. Organisaation ylin johtaja (jatkoksa johtaja) vastaa HTK-prosessin noudattamisesta ja päätöksenteosta koko prosessin ajan. Päätöksenteon voi siirtää toiselle vain jääviyssyistä. Prosessissa noudatetaan hallintolain mukaisia hyvän hallinnon periaatteita ja esteellisyysäännöksiä. HTK-loukkausepäilyjen selvittäminen on ohjeeseen sitoutuneissa organisaatioissa tiedeyhteisön itsesääntelyyn liittyvää toimintaa.

Prosessissa osapuolia ovat HTK-loukkausepäilyn esittäjä tai esittäjät ja HTK-loukkauksesta epäilty tai epäillyt. Osapuolten oikeuksien kannalta keskeistä on prosessin oikeudenmukaisuus, puolueettomuus, asiantuntevuus, viivytyksettömyys ja kaikkien osapuolten kuuleminen. Prosessin jokainen vaihe dokumentoidaan huolellisesti ja osapuolten tiedonsaantioikeutta kunnioitetaan. Jos joku prosessin osapuolista ei hallitse suomea tai ruotsia riittävästi, käytetään käsittelyssä hänen kanssaan käytettyä työkieltä.

Vilppi tieteellisessä toiminnassa ja piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä eivät lähtökohtaisesti vanhennu. Ohjeeseen sitoutuneessa organisaatiossa voidaan kuitenkin päättää, ettei sitä koskevia epäilyjä käsitellä HTK-prosessissa, jos teoista on kulunut niin pitkä aika, ettei prosessilla tai sen lopputulemalla ole merkitystä hyvän tieteellisen käytännön edistämisen tai osapuolten oikeuksien kannalta.

Kansainvälisissä yhteishankkeissa sovitaan etukäteen mahdollisten HTK-loukkausepäilyjen käsittelystä. Jos hanketta hallinnoi HTK-ohjeeseen sitoutunut suomalainen organisaatio tai jos epäiltynä on henkilö, joka työskentelee hankkeessa mukana olevassa suomalaisessa organisaatiossa, noudatetaan pääsääntöisesti suomalaista HTK-ohjetta. Hankkeessa olevien suomalaisten toimijoiden tulee myötävaikuttaa siihen, että loukkausepäily selvitetään.

Tähän ohjeeseen sitoutuneet organisaatiot toteuttavat HTK-prosessin mahdollisimman luottamuksellisesti, julkisuuslain soveltamisalaan kuuluvat organisaatiot kuitenkin julkisuuslain säännökset huomioon ottaen. Lisäksi organisaatiot pyrkivät suojelemaan epäilyn esittäjää ja epäiltyä prosessin aikana sekä epäilyn esittänyttä tutkijaa myös prosessin jälkeen niin, ettei hänen urakehityksensä vaikeudu. Myös osapuolten ja muiden asiaan osallisten tulee pidättäytyä kommentoimasta keskeneräistä HTK-prosessia luottamuksellisuuden turvaamiseksi.

5.2. Prosessin vaiheet

HTK-prosessin toteuttaa se organisaatio, jossa epäilyn alainen toiminta on meneillään tai tapahtunut. HTK-prosessi on kolmivaiheinen: 1) kirjallinen ilmoitus ja vireillepano, 2) esiselvitys ja 3) varsinainen tutkinta. Organisaation johtaja toimittaa tiedon epäilyilmoituksesta ja prosessin eri vaiheissa liittyvistä päätöksistä sekä prosessin osapuolille että Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle (TENK), jotta TENK voi seurata ohjeen noudattamista ja tutkimuseettikan tilaa Suomessa. Jos HTK-prosessi joudutaan perustellusta syystä keskeyttämään, myös siitä on

ilmoitettava TENKille. Kaikki asiassa tehtävät päätökset lähetetään tiedoksi myös organisaation tutkimusetiikan tukihenkilöille.

TENKin toiminnassa noudatetaan lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki)²². Tämän pääsäännön mukaisesti TENKille lähetettävät asiakirjat, esimerkiksi HTK-prosessiin liittyvät päätökset ja lausuntopyynnöt, tulevat julkisiksi heti kun TENK on ne saanut. TENKin laatimat asiakirjat, esimerkiksi lausunnot, tulevat julkisiksi, kun TENK on tehnyt asiassa päätöksen tai muuten käsitellyt asian loppuun.

5.2.1. Kirjallinen ilmoitus ja vireillepano

Hyvän tieteellisen käytännön loukkausta koskeva epäilyilmoitus tehdään omalla nimellä TENKin ilmoituslomakkeella²³. Siinä ilmoituksen tekijä yksilöi, millaisesta HTK-loukkausepäilystä on kyse, millä perusteilla epäily esitetään sekä mitkä ovat epäilyn esittäjän mahdolliset sidonnaisuudet epäilyyn ja loukkausepäilyn kohteena olevaan toimintaan. Lisätietoa ilmoituksen tekemisestä saa oman organisaation tutkimusetiikan tukihenkilöiltä ja TENKin verkkosivuilta (www.tenk.fi).

Epäilyilmoitus toimitetaan sen organisaation ylimmälle johtajalle, jossa epäilyn alainen toiminta on meneillään tai tapahtunut tai jossa epäilty henkilö toimii tai on toiminut (Kuva 3). Jos epäilty on työskennellyt monessa eri organisaatiossa tai epäiltyjä on useasta eri organisaatiosta, johtajien on yhteisesti sovittava, missä organisaatiossa HTK-prosessi käynnistetään ja tehtävä yhteistyötä prosessin aikana. Organisaation johtaja voi ottaa myös muuta kautta tietoonsa tulleen epäilyn tutkittavakseen, ja TENK voi vastaavasti ehdottaa johtajalle tietoonsa tulleen epäilyn tutkimista.

HTK-prosessi tulee vireille sinä ajankohtana, jolloin organisaatio vastaanottaa epäilyilmoituksen. Jos epäily otetaan tutkittavaksi ilman että epäilyilmoitusta on tehty, HTK-prosessi tulee vireille siitä ajankohdasta, jolloin johtaja tekee päätöksen esiselvityksen käynnistämisestä. Johtaja tekee päätöksen esiselvityksen käynnistämisestä tai käynnistämättä jättämisestä enintään 30 vuorokauden kuluessa epäilyilmoituksen vastaanottamisesta. Päätöksen tueksi voidaan kuulla osapuolia.

Esiselvityksen voi jättää käynnistämättä, **jos ilman lisätoimia on selvää**, että epäily ei kuulu HTK-ohjeen soveltamisalaan²⁴, epäilyllä ei ole tiedollista pohjaa tai epäily perustuu pelkästään

---

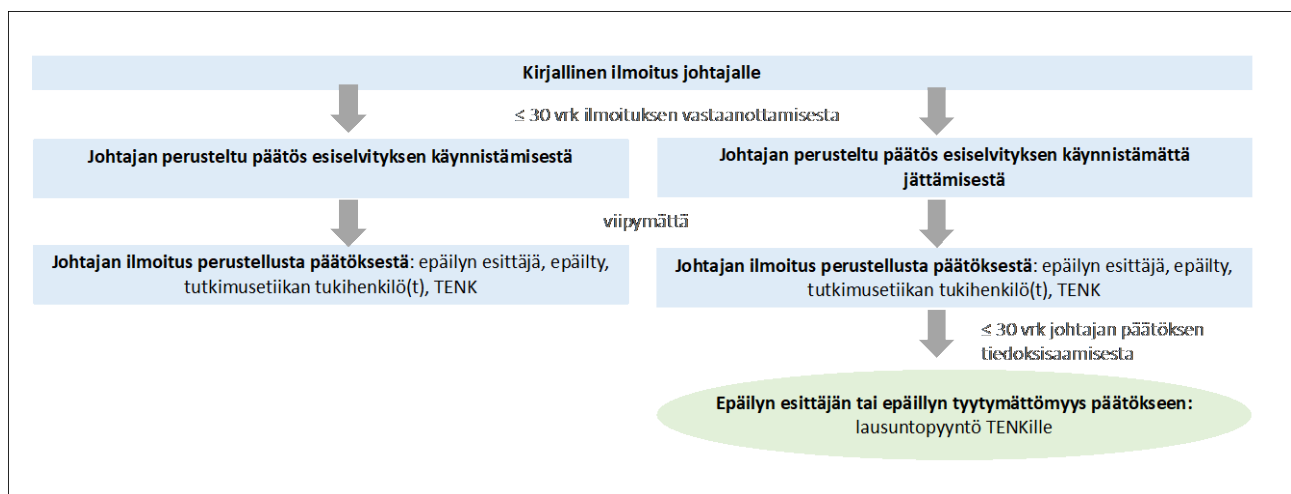
²² Mikäli TENKin ohjeeseen sitoutuneen tutkimusorganisaation omassa toiminnassa noudatetaan julkisuuslakia, vastaavat säännöt koskevat HTK-prosessin asiakirjoja tutkimusorganisaatiossa. Kukin organisaatio on julkisuuslain mukaan vastuussa omista asiakirjoistaan, niiden julkisuuden ja salassapidon arvioinnista ja niitä koskevan asiakirjajulkisuuden toteuttamisesta. HTK-prosessien asiakirjoissa voi olla myös asiakirjoja, jotka ovat julkisuuslain tai muun lain nojalla salassa pidettäviä. Asiakirjan salassapito ei estä sen käsittelyä HTK-loukkausepäilyn selvittämisessä tutkimusorganisaatiossa, TENKin HTK-loukkausepäilyn selvittämistä koskevassa lausuntoprosessissa tai tutkimusorganisaatiossa määrättäessä HTK-prosessin päätöksen johdosta seuraamuksia. Tällaisesta asiakirjasta ei kuitenkaan saa antaa tietoa sivulliselle. HTK-prosessiin tai TENKin lausuntoprosessiin liittyvää salassa pidettävää tietoa ei saa paljastaa sivulliselle eikä sitä saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

²³ Hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyn ilmoituslomake, www.tenk.fi.

²⁴ Tieteelliset tai taiteelliset näkemyserot tai koulukuntakiistat; oikeudelliset kysymykset, kuten tekijänoikeus-, patenti-, tai hallintolain rikkomukset; työsuhdekiistat; työyhteisöongelmat; tehtävän täyttööön tai nimityksiin liittyvät kysymykset; ammattieettiset kysymykset; opinnäytetöiden arvosanat tai arvioinnit ja tieteenalakohtaisten normistojen rikkomukset, ellei niissä samalla ole kyse hyvän tieteellisen käytännön vastaisesta toiminnasta.

ilkivaltaisiin tarkoituksiin. Esiselvityksen voi jättää käynnistämättä myös silloin, jos esiselvitys aloitetaan tai on vireillä toisessa organisaatiossa, tai jostain muusta perustellusta syystä.

- *Jos esiselvitys käynnistetään*, epäilyn esittäjälle, epäilylle, tutkimusetiikan tukihenkilöille ja TENKille on viipymättä ilmoitettava käynnistämisestä ja sen perusteista. Epäilylle on myös toimitettava alkuperäinen epäilyilmoitus.
- *Jos esiselvitystä ei käynnistetä*, epäilyn esittäjälle, epäilylle, tutkimusetiikan tukihenkilöille ja TENKille on viipymättä ilmoitettava perusteltu päätös esiselvityksen käynnistämättä jättämisestä. Epäilylle on myös toimitettava alkuperäinen epäilyilmoitus. Päätöksessä on lisäksi mainittava, että päätökseen tyytymätön osapuoli voi pyytää asiasta lausunnon TENKiltä enintään 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedoksi johtajan päätöksen.

Kuva 3. Kirjallisen ilmoituksen käsittelyn pääkohdat. [LUONNOSKUVA]

5.2.2. Esiselvitys

a) Toimeenpano ja toteutus

Esiselvityksen tarkoituksena on selvittää ilmoituksessa esitettyjen loukkausepäilyjen aiheellisuus ja niiden tueksi esitetyt perusteet. Esiselvitys keskittyy alkuperäisessä ilmoituksessa mainittuihin loukkausepäilyihin.

Esiselvitys käynnistyy johtajan päätöksellä (Kuva 4). Siinä johtaja nimeää esiselvittäjän ja antaa hänelle toimeksiannon esiselvityksen tekemisestä. Henkilö voi olla prosessin suorittavasta organisaatiosta tai sen ulkopuolelta. Esiselvittäjän ei tarvitse edustaa sitä tieteenalaa, johon epäily kuuluu, mutta hänellä tulee olla riittävä HTK-ohjeen ja -prosessin tuntemus. Esiselvittäjä kuulee epäilyn esittäjää ja epäiltyä sekä tarpeen mukaan asiantuntijoita ja muita henkilöitä. Kuuleminen on järjestettävä kirjallisesti tai muulla tavoin tarkasti dokumentoiden. Esiselvittäjä voi myös käyttää käsittelyn tukena muuta epäilyyn liittyvää aineistoa. Esiselvitys tulee kokonaisuudessaan suorittaa kahden kuukauden kuluessa toimeksiannosta, jollei ole erityisiä syitä, joiden vuoksi selvitys vaatii pidemmän ajan.

b) Raportointi

Esiselvittäjä laatii kuulemisten ja mahdollisen muun aineiston perusteella esiselvitysraportin. Siitä tulee käydä ilmi epäilty tai epäilty sekä loukkausepäilyn muoto alkuperäisessä ilmoituksessa. Lisäksi raportissa tulee kertoa, keitä esiselvityksen aikana on kuultu ja mitä kuulemisten ja mahdollisen muun aineiston perusteella on tapahtunut. Raportissa tulee esittää johtopäätös siitä, tarvitaanko epäilyn selvittämiseksi varsinainen tutkinta. Jos hyvän tieteellisen käytännön loukkaus on esiselvityksen perusteella ilmiselvä, raportin johtopäätöksessä tulee kertoa, mistä HTK-ohjeen mukaisesta loukkauksesta on kysymys ja nimetä ne henkilöt, jotka ovat siihen syyllisiä. Esiselvittäjä toimittaa raportin organisaation johtajalle.

c) Päätäminen

Johtaja lähettää raportin epäilylle kommentoitavaksi ennen päätöksen tekemistä. Johtaja tekee päätöksen HTK-loukkausepäilystä esiselvitysraportin ja siihen epäilyltä saamansa vastineen perusteella. Päätöksessään johtaja voi harkintansa mukaan perustellusti poiketa esiselvityksen johtopäätöksestä ja suosituksista.

Jos johtaja päättää, että kyseessä ei ole HTK-loukkaus:

Päätöksestä tulee käydä ilmi, ketkä olivat epäiltyinä, mistä HTK-ohjeen mukaisesta loukkauksesta heitä epäiltiin ja millä perusteella kyseessä ei ole HTK-loukkaus. Päätöksen liitteenä on oltava alkuperäinen epäilyilmoitus ja esiselvitysraportti.

Jos johtaja päättää, että kyseessä on HTK-loukkaus eikä ole erityistä syytä varsinaiseen tutkintaan:

Toimitaan kuten edellisessä kohdassa, mutta päätökseen kirjataan millä perusteella kyseessä on HTK-loukkaus.

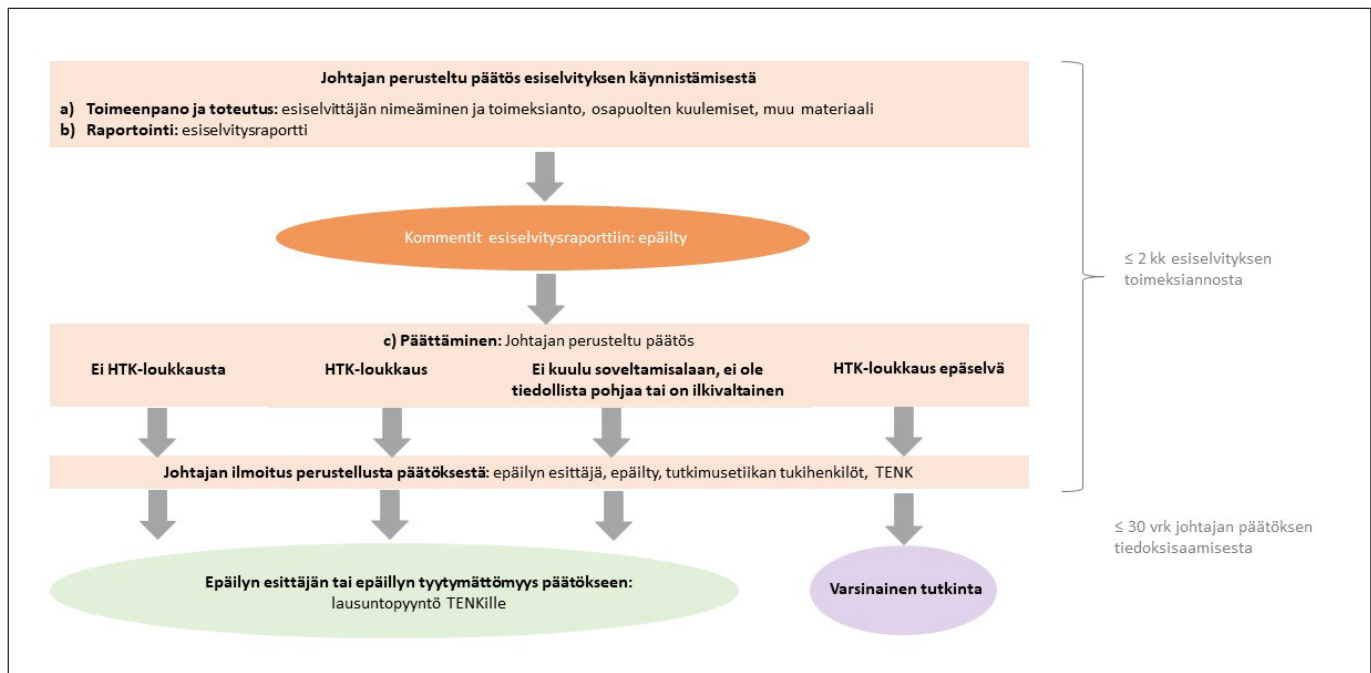
Jos HTK-loukkausta ei voi sulkea pois tai on syntynyt epäily ilmoitettua laajemmasta HTK-loukkauksesta:

Johtajan on käynnistettävä varsinainen tutkinta. Näin on toimittava myös siinä tapauksessa, että epäilty on jo myöntänyt alkuperäisen epäilyilmoituksen mukaisen toiminnan.

Jos johtaja päättää, että epäily ei kuulu HTK-ohjeen soveltamisalaan, epäilyllä ei ole tiedollista pohjaa tai epäily perustuu pelkästään ilkeiltäisiin tarkoituksiin:

Johtaja päättää mahdollisista toimenpiteistä. Mikäli johtaja epäilee, että kyseessä on ilkeiltäisiin epäilyilmoitus eli mahdollinen HTK-loukkaus, asia tulee mahdollisuuksien mukaan saattaa uuteen HTK-prosessiin siihen organisaatioon, jossa epäilyn esittäjä työskentelee tai jonka nimissä hän toimii.

Päätös tulee antaa tiedoksi osapuolille, tutkimusetiikan tukihenkilöille ja TENKille, ja se voidaan tarvittaessa julkistaa esimerkiksi epäilyn pyynnöstä. Päätöksessä on mainittava, että päätökseen tyytymätön osapuoli voi pyytää asiasta lausunnon Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedoksi johtajan päätöksen.

Kuva 4. Esiselvityksen pääkohdat. [LUONNOSKUVA]

5.2.3. Varsinainen tutkinta

a) Toimeenpano ja toteutus

Varsinainen tutkinta käynnistyy johtajan päätöksellä (Kuva 5). Päätös annetaan tiedoksi epäilyn esittäjälle, epäilylle, tutkimusetiikan tukihenkilölle ja TENKille. Johtaja nimittää varsinaista tutkintaa varten tutkintaryhmän, joista yksi nimetään ryhmän puheenjohtajaksi. Ryhmässä tulee olla edustettuna asianomaisen tieteenalan, juridiikan, HTK-ohjeen ja -prosessin tuntemus sekä muu tarvittava asiantuntemus. Ryhmän jäsenistä vähintään kahden henkilön on oltava tutkinnan suorittavan organisaation ulkopuolelta. Ryhmään ei voi nimetä oman organisaation tutkimusetiikan tukihenkilöä tai esiselvitykseen osallistunutta henkilöä.

Tutkinta tulee kokonaisuudessaan (sisältäen myös raportoinnin ja päättämisen) suorittaa enintään kolmen kuukauden kuluessa toimeksiannosta. Tutkinnan eri vaiheet on dokumentoitava tarkasti ja osapuolten kuulemiset tulee järjestää kirjallisesti tai muulla tavoin tarkasti dokumentoiden. Jos ryhmä ei saa tutkintaa päätökseen määräajassa, sen on ilmoitettava asiasta johtajalle, joka päättää tarvittavasta lisäajasta ja ilmoittaa viivästymisestä osapuolille, tutkimusetiikan tukihenkilöille ja TENKille.

b) Raportointi

Tutkintaryhmän on annettava johtajalle työstään loppuraportti, jonka ryhmän puheenjohtaja toimittaa organisaation johtajalle. Raportissa tulee olla vähintään seuraavat tiedot:

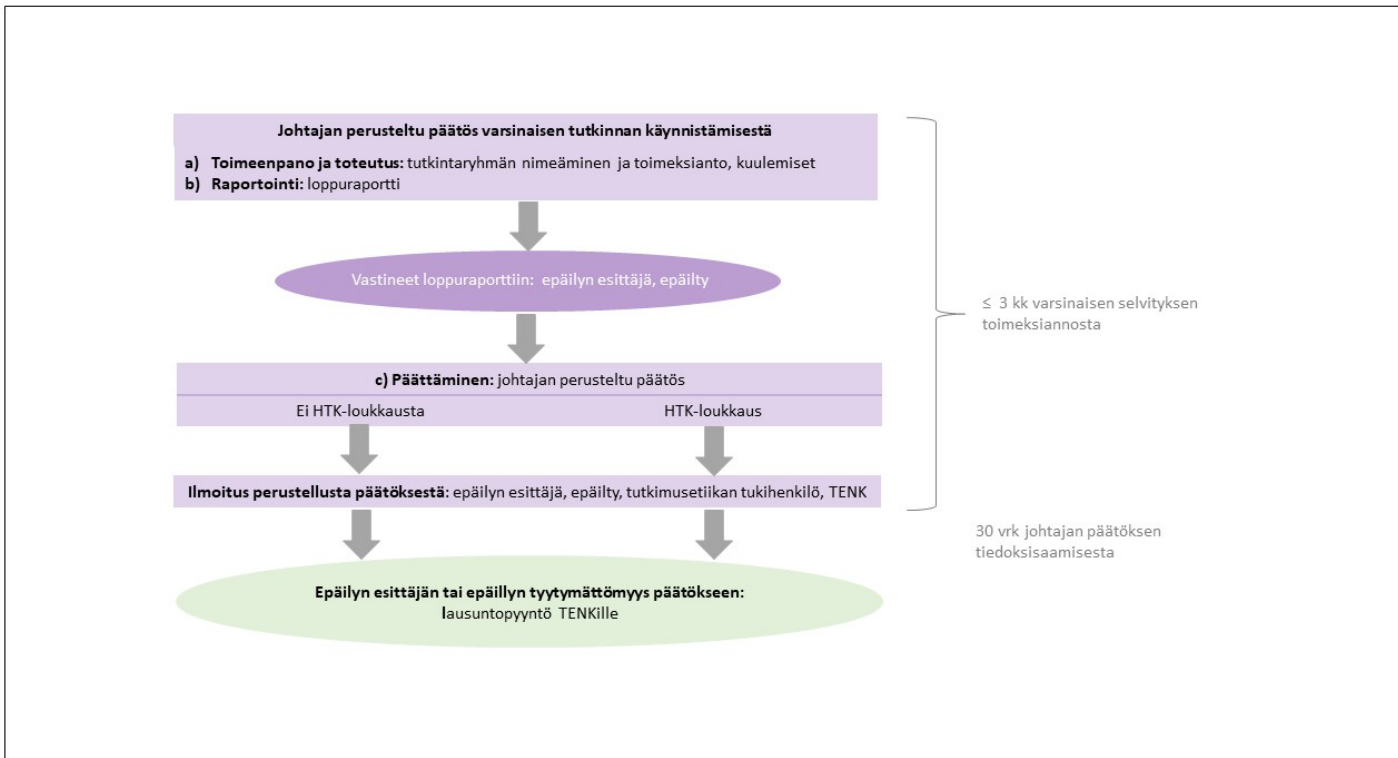
- selostus tapahtumien kulusta ennen tutkintaryhmän asettamista, kuten kuvaus tutkimuksesta tai toiminnasta, josta epäily on esitetty sekä epäilyn perusteet
- selostus tutkintaryhmän toiminnasta sekä osapuolten ja mahdollisten muiden henkilöiden kuulemisesta
- perusteltu johtopäätös siitä, ovatko alkuperäisessä kirjallisessa ilmoituksessa yksilöidyt epäilyt tai tutkinnan aikana ilmenneet mahdolliset muut epäilyt HTK-loukkauksia vai eivät
- jos HTK-loukkaus on tutkintaryhmän mielestä tapahtunut,
  - perusteltu johtopäätös sen ilmenemismuodosta ja vakavuudesta sekä siitä, kuka tai ketkä ovat siihen syyllisiä
  - tarvittaessa luettelo tutkimusaineistoista, -tuloksista ja julkaisuista, joihin tutkintaryhmä katsoo HTK-loukkauksen liittyvän
  - suositukset HTK-loukkauksen seurausten korjaamiseksi
- jos HTK-loukkausta ei ole tutkintaryhmän mielestä tapahtunut, mahdolliset suositukset tämän julkituomiseksi
- ehdotus loppuraportin johtopäätösten julkaisemisesta

c) Päätäminen

Johtaja pyytää vastineen loppuraporttiin epäilyn esittäjältä ja epäillyltä ja tekee sitten vastineen, loppuraportin ja prosessin aikana kertyneen muun aineiston perusteella päätöksen siitä, onko HTK-loukkaus tapahtunut vai ei. Johtaja voi myös harkintansa mukaan perustellusti poiketa tutkintaryhmän johtopäätöksestä ja suosituksista.

Johtajan päätöksessä on yksilöitävä kunkin tutkitun epäilyn osalta, onko kyseessä HTK-loukkaus ja mikä on sen ilmenemismuoto. Jos epäiltyjä on useita, päätöksessä on eriteltävä, ketkä heistä ovat tai eivät ole syyllisiä HTK-loukkaukseen ja edelleen mihin loukkaukseen kukin on tai ei ole syyllinen. Jos sen sijaan epäilty tai epäillyt eivät ole syyllistyneet HTK-loukkaukseen, päätöksessä tulee kertoa, tuodaanko päätös julki ja millä tavalla. Lisäksi päätöksessä on mainittava, että päätökseen tai toteutettuun HTK-prosessiin tyytymätön osapuoli voi pyytää asiasta lausunnon Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedoksi johtajan päätöksen.

Päätös tulee toimittaa tiedoksi viivytyksettä osapuolille, tutkimuseetiikan tukihenkilöille ja TENKille. Mikäli epäilty työskentelee muussa kuin epäilyn käsitelleessä organisaatiossa tai tekee tutkimusta ulkopuolisella rahoituksella, päätös on toimitettava myös epäillyn työnantajalle tai tieteellisen toiminnan rahoittajalle. Päätös voidaan kuitenkin toimittaa vasta, kun määräaika TENKin lausunnon pyytämiseen on umpeutunut eikä lausuntopyyntöä ole tehty tai kun lausuntopyyntö on tehty ja TENK on antanut asiasta lausuntonsa. Jos varsinaisen tutkinnan lopputulos on, että epäilty ei ole loukannut hyvää tieteellistä käytäntöä, päätös on pyrittävä julkistamaan sopivassa julkaisukanavassa ainakin epäillyn niin halutessa. Jos epäilty sen sijaan on syyllistynyt HTK-loukkaukseen, noudatetaan seuraamuksia koskevia ohjeita, joista kerrotaan jäljempänä.

Kuva 5. Varsinaisen tutkinnan pääkohdat. [LUONNOSKUVA]

5.3. Lausuntopyyntö Tutkimuseettiselle neuvottelukunnalle

Jos epäilyn esittäjä tai epäilty on HTK-prosessin päätyttyä tyytymätön johtajan päätökseen, esiselvityksen tai varsinaisen tutkinnan toteutukseen tai loppuraportin johtopäätöksiin, hän voi pyytää asiasta lausunnon Tutkimuseettiseltä neuvottelukunnalta 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun on saanut tiedoksi johtajan päätöksen (Kuva 6). Jos HTK-prosessi on organisaatiossa vielä kesken, ei sen välivaiheista tai niihin liittyvistä päätöksistä voi pyytää lausuntoa. Lausuntopyyntö on perusteltava ja siinä on yksilöitävä kaikki ne tutkimuseettiset kysymykset, joista lausuntoa pyydetään. Lausunnonpyytäjän on myös ilmoitettava mahdolliset sidonnaisuutensa suhteessa käsiteltävään asiaan tai henkilöihin. Tarkemmat ohjeet lausuntopyynnön laatimiseen löytyvät TENKin verkkosivuilta (www.tenk.fi).

TENK ottaa käsittelyyn ainoastaan lausuntopyynnöt, jotka koskevat sitä, onko hyvää tieteellistä käytäntöä loukattu ja onko HTK-prosessi suoritettu TENKin ohjeen mukaisesti. TENK ei näin ollen ota kantaa esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin, ellei niissä samalla ole kyse hyvän tieteellisen käytännön vastaisesta toiminnasta:

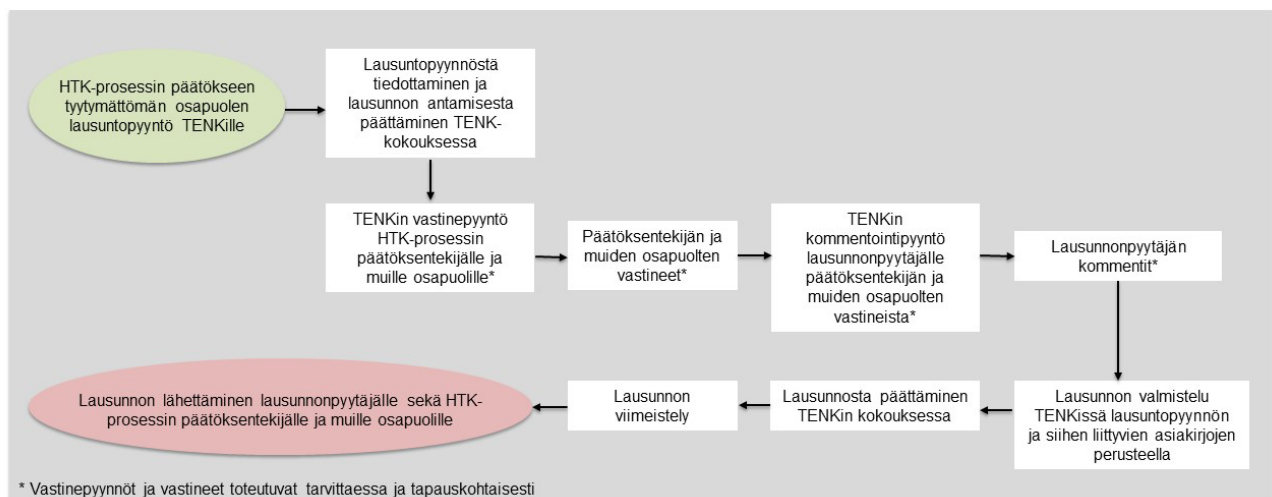
- tieteelliset tai taiteelliset näkemyserot tai koulukuntakiistat
- oikeudelliset seikat kuten tekijänoikeus-, patentti- tai hallintolain rikkomukset
- työsuhdekiistat tai työyhteisöongelmat
- tehtävien täytöt tai nimitykset
- ammattieettiset kysymykset
- tieteellisten julkaisujen arvioinnit
- opinnäytetöiden arvosanat tai arvioinnit
- tieteenalakohtaisten normistojen rikkomukset

Jos lausuntopyyntö otetaan käsittelyyn, TENK käsittelee asian lausuntopyynnön ja muiden sille toimitettujen asiakirjojen pohjalta viiden kuukauden kuluessa lausuntopyynnön saapumisesta sekä antaa asiasta lausunnon, joka saatetaan tiedoksi HTK-prosessin toteuttaneen organisaation johtajalle ja asian osapuolille. TENK voi myös päättää, että se ei anna lausuntoa. Tällöin se ilmoittaa päätöksestään perusteluineen lausunnonpyytäjälle.

Lausuntoa laatiessaan TENK pyytää tarvittaessa kirjallisen vastineen lausuntopyyntöön asian osapuolilta ja siltä organisaatiolta, jonka päätökseen tai toimintaan lausunnon pyytjä on tyytymätön. Lausunnon pyytäjälle annetaan mahdollisuus kommentoida näitä vastineita. TENKille lähetettävä lausuntopyyntö liitteineen tulee asiakirjana julkiseksi, kun TENK on saanut sen. TENKin lausunto ja sen laatimisessa käytetyt asiakirjat liitteineen ovat pääsääntöisesti julkisia lausunnon antamisen jälkeen.

TENK antaa lausuntonsa sille saapuneiden asiakirjojen perusteella. TENK ei siis osallistu esiselvityksen tai varsinaisen tutkinnan tekemiseen eikä järjestä kuulemistilaisuuksia. Esiselvityksen perusteella tehdyn lausuntopyynnön jälkeen TENK voi lausunnossaan edellyttää varsinaisen tutkinnan käynnistämistä. Jos lausuntopyyntö on tehty varsinaisen tutkinnan jälkeen, TENK ottaa lausunnossaan kantaa siihen, onko HTK-loukkaus tapahtunut vai ei ja onko HTK-prosessi toteutettu TENKin ohjeen mukaisesti. TENK voi lausunnossaan myös ehdottaa johtajalle lisäselvitysten tekemistä. Painavista syistä TENK voi myös oma-aloitteisesti, ilman lausuntopyyntöä, ehdottaa esiselvityksen tai varsinaisen tutkinnan täydentämistä.

TENKin lausuntoihin ei voi hakea muutosta valittamalla. Lausunnot eivät ole oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisia päätöksiä, joilla hallintoasia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta.

Kuva 6. Lausuntopyynnön käsittely Tutkimuseettisessä neuvottelukunnassa. [LUONNOSKUVA]

5.4. Seuraamukset

HTK-prosessin jälkeen tutkimusorganisaation johtajan päättää, onko HTK-loukkausta tapahtunut vai ei, millä perusteilla ja kuka tai ketkä siihen ovat siihen syyllistyneet. Jos päätöksessä todetaan, että kyseessä on HTK-loukkaus, päätös ja loppuraportin johtopäätökset on pyrittävä julkistamaan tutkintaryhmän sopivaksi katsomalla tavalla.

HTK-loukkauksesta määrättävän seuraamuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa loukkauksen vakavuuteen. TENK ei ota kantaa HTK-loukkausten muihin mahdollisiin julkis- tai yksityisoikeudellisiin seuraamuksiin.

TENK suosittelee, että HTK-loukkausten seuraamukset pannaan täytäntöön vasta sen jälkeen, kun aika lausuntopyyntöön TENKille on umpeutunut eikä lausuntoa ole sinä aikana pyydetty tai kun lausuntopyyntö TENKille on tehty ja TENK on antanut asiasta lausuntonsa. Seuraamukset ja niiden toimeenpano annetaan tiedoksi TENKille.